

پیشنهادهای خواندنی به دانشجویان برای روزهای گرم تابستانی

درس سوم: چه بخوانیم؟

راه‌های مختلف کتاب انتخاب کردن به جز اینستاگرام!

عکس: ویدئو سرایی / فرهنگستان

چه کتابی بخیریم؟ این مساله باعث می‌شود خیلی از سایت‌ها و خبرگزاری‌ها نیز به سراغ نویسندگان مختلف بروند و از آنها «لیست پیشنهادی» بگیرند. واقعیتش این است که من هیچ‌وقت با این شیوه کتاب خوانده‌ام. این طور که کسی بیاید یک لیست ده‌تایی از کتاب‌های مفید را بیان کند و من هم بروم تهیه کنم و جاپای او بگیرم. انتخاب کتاب مناسب برای خواندن به شخص کتابخوان بستگی دارد و به تعداد انسان‌هایی که کتاب می‌خوانند می‌تواند «لیست پیشنهادی» داشت. مهم این است که خود آدم کتابخوان بتواند لیست خود را تولید کند و برای خود برنامه منظمی در مطالعه کتاب‌هایش داشته باشد، چرا که بهترین معرف کتاب به شما خودتان هستید! خود من همیشه این طور کتاب می‌خواندم که اگر از نویسنده‌ای کتابی را انتخاب می‌کردم و روی آن وقت می‌گذاشتم، بعد از مطالعه اثرش و پسندیدن آن، کتابی دیگر از آن نویسنده می‌خواندم و اگر کتاب بعدی هم جذبه می‌کرد، همین طور پیش می‌رفتم و تمام آثارش را می‌خواندم. مرحله بعدی نویسنده‌های موردعلاقه یا هم‌زمان با آن نویسنده بودند و مورد بعد جغرافیایی است که آن نویسنده در آن زندگی می‌کند.

برای مثال شما اگر کتاب «پیرمرد و دریا» اثر ارنست همینگوی را بخوانید و خوش‌تان بیاید، گزینه بعدی می‌تواند کتاب «دوای با اسلحه» از همین نویسنده باشد. بعدش می‌توانید با بررسی اجمالی در فضای مجازی درباره زندگی همینگوی و نویسندگان معاصر او، اطلاعات خوبی برای مطالعات بعدی کسب کنید. برای مثال همینگوی در دهه ۱۹۲۰ در پاریس و در جمع نویسندگان بزرگی چون جیمز جویس، اسکات فیتزجرالد، گرتروود استاین و آرزو پائوند حضور داشته و بسیاری از آثار این نویسندگان توسط بقیه خوانده و ویرایش شده است. از همین‌جا می‌توانید سایر نویسندگانی که می‌خواهید آثارشان را مطالعه کنید، انتخاب کنید. خود من از همینگوی به فیتزجرالد رسیدم و از فیتزجرالد به جویس. مسیر لذتبخشی است اما بدانید که برای هر خواننده‌ای منحصراً خود اوست. مطالعه هدفمند مطالعه‌ای است که شما تمام آثار یک برهه زمانی یک نویسنده یا یک سبک نویسنده‌ای را (با حداقل آثار مهم آن برهه، آن سبک یا آن نویسنده را) بخوانید و آن محیط را در ذهن خود جمع‌بندی کرده، در قفسه‌های از قفسه‌های ذهنی خود قرار دهید. در چنین شرایطی اطلاعات به‌دست آمده در حافظه بلندمدت شما ذخیره خواهند شد. این نکته خیلی در خوانش مهم و راهگشاست. هفته آینده در موردش بیشتر صحبت می‌کنیم.

از مشکلات اساسی‌ای که بسیاری از کتابخوان‌ها با آن درگیر هستند، این است که نمی‌دانند دقیقاً چه باید بخوانند. ماجرا اینجا شروع می‌شود که ما خانه پرش صدسال عمر می‌کنیم و اگر سالی ۱۰۰ کتاب هم بخوانیم (که خیلی بعید است) آن وقت در تمام عمرمان فقط ده‌هزار تا از کتاب‌های روی کره‌زمین را خوانده‌ایم. تازه من خیلی دست‌بالا در نظر گرفته‌ام، چرا که دست کم ۱۰ سال از این عمر را انسان سواد درست و درمانی ندارد یا دارد و کتاب‌های جدی‌ای نمی‌تواند بخواند. بنابراین با این عمر اندک و تعداد اندکی که نصیب ما شده، خیلی باید مراقب انتخاب‌هایمان باشیم. یعنی باید بدانیم که چه می‌خواهیم بخوانیم. گاهی یک ماه از این عمر اندک گرانها را برای خواندن یک رمان صرف می‌کنیم و در نهایت چیز خاصی دست‌مان را نمی‌گیرد. اوایل امسال که بازار قرظینه‌ناشی از کرونا خیلی داغ بود، به پیشنهاد تعدادی از دوستان کتاب کم‌حجمی خواندم از یک نویسنده فرانسوی که در واقع یادداشت‌هایی از ۴۵ روزی بود که مولف به‌اجبار در خانه نشسته بود و سعی می‌کرد زوایایی از خانه را کشف کند. خود من در آن ایام به علت قرظینه‌ناشی بسیار درگیر روزمرگی و انفعال شده بودم، این کتاب که سراسر بازنتاب کسالت و خمودگی نویسنده بود، نیز فقط به تشدید این فضا کمک کرد. حالا شما مقایسه کنید با اینکه مثلاً کسی در شرایط قرظینه‌ناشی در خانه ماندن، کتاب «استانبول» از اورهان پاموک را بخواند که سرشار است از تصاویر بدیع و توصیف صحنه‌های ناب از کشور ترکیه که پاموک در قالب گشت‌وگذارهایش آنها را توصیف می‌کند. در حالت اول خواننده نهن‌تنها در زندگی واقعی که در خیال خود نیز کماکان در خانه محبوس است و امکان پرواز خیال و رویاپردازی ندارد. اما در حالت دوم مخاطب که در خانه حبس شده غمی ندارد، چرا که

با بال تخیل و به کمک مولفی که اثری از او می‌خواند، در چارچوب خانه نمی‌ماند و به افق‌های دور پرواز می‌کند. این اتفاق فقط با یک انتخاب درست است که رومی می‌دهد. در چنین شرایطی است که اهمیت انتخاب یک اثر درست برای مطالعه در زمان درست مشخص می‌شود. انتخاب کتاب برای خواندن به عوامل بسیاری بستگی دارد. در ایام نمایشگاه کتاب زیاد دیده می‌شود که در فضای مجازی این سوال مطرح می‌شود که امسال از نمایشگاه

پیمان طالبی
روزنامه‌نگار

معرفت

یک کتاب و یک تقریظ عجیب

کتاب «فرمانده من» یک مجموعه روایت یا مجموعه داستان از روزهای جنگ است. کتاب توسط هفت نویسنده نوشته شده، یعنی هر روایت را یک نویسنده نوشته است. «فرمانده من» را انتشارات سورمه مهر برای اولین بار در سال ۱۳۹۶ منتشر کرد. شمارگان کتاب در آن زمان ۲۵۰۰ نسخه بود اما خیلی زود این تعداد به‌طور کامل به فروش رسید و تمام شد و مدیران انتشارات سورمه مهر به فکر تجدید چاپ مجموعه افتادند. تا امروز بیش از ۷۰ چاپ از «فرمانده من» منتشر و در بازار کتاب عرضه شده است و این یعنی تا امروز بیش از ۱۷۵ هزار نسخه از این کتاب به خانه‌های مردم راه یافته است! اتفاق بزرگی که در جریان وقایع رسانه‌ای روز چندان به آن توجه نمی‌شود و اخبار مربوط به پایین بودن سرانه مطالعه مردم ایران غالباً پرطرفدارتر است!

بین یادداشت‌هایی که رهبر معظم انقلاب بر کتب مختلف داشته‌اند، تقریظ کتاب «فرمانده من» تفاوت عجیبی دارد که شاید همین دلیل بود که «فرمانده من» را به‌عنوان اولین کتابی که در این ستون به آن پرداخته می‌شود، انتخاب کردم. غالباً تقریظ‌های ایشان نگاه‌های کلان دارد و برای مثال خطایی به جوانان یا مردم یا مسئولان در آن هست که از نویسنده تقدیری به عمل بیاید یا اینکه این کتاب را جوانان حتماً بخوانند. اما تقریظ کتاب «فرمانده من» انگار در حالت بی‌قراری و با چشمانی اشک‌بار نوشته شده است. وقتی این یادداشت را می‌خوانم یاد آن حکایت سعدی می‌افتم که می‌گفت: «به خاطر داشتیم که چون به درخت گل رسم دامن می‌پرکنم هدیه اصحاب را، چون برسیدم بوی گل چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.»

گلچین

مرغ سحر داند و بس

«قدر مجموعه گل» گزیده‌غزل‌های خواندنی ادبیات فارسی است که مرزعی کاخی آن را گلچین کرده است. در این کتاب نمونه‌هایی به‌گزین از غزل‌پارسی از آغاز تا امروز چاپ شده است. غزل‌های انتخاب‌شده در نوع خود از بهترین و زیباترین اشعار پارسی است و تصویری جامع از بهترین شاعران و بهترین غزل‌ها را در اختیار خوانندگان علاقه‌مند قرار می‌دهد. کتاب از سوزی انتشارات فرزان برای اولین بار در سال ۱۳۷۶ در ۳۳۲ صفحه منتشر شد و اکنون چاپ ششم آن در بازار کتاب موجود است. کاخی در این کتاب، غزلیاتی از رودکی، سعدی، حافظ، ادیب نیشابوری، اقبال لاهوری، ایرج‌میرزا، عارف‌قرونی، ملک‌الشعرا، بهار، ابوالقاسم لاهوتی، فرخی یزدی، نظام‌وفا، میرزاده عشقی، شهریار، نیمایوشیج، رهی معیری، پروین اعتصامی، امیری فیروزکوهی، مهدی حمیدی، فریدون تولبی، احمد شاملو، فریدون مشیری، سیمین بهبهانی، هوشنگ ابتهاج، مهدی اخوان ثالث، سهراب سپهری، فروغ فرخزاد، نودیز پزنگ، منوچهر نیستانی، شفیعی کدکنی، حسین منزوی و... را با شرح غزلیات آورده است. کاخی در زمان چاپ کتاب در گفت‌وگویی درباره معیارش در انتخاب این اشعار گفته بود: «معیار من تنها «غزل» بودن این اشعار است. غزل قالبی است که مختص شعر فارسی است و منظور از آن اشعاری است که به لحاظ شکل و قالب، مصراع اول بیت اول آن با مصراع دوم همان بیت و سایر بیت‌ها هم‌قافیه باشد و در یکی از بحرهای شعری سروده شده باشد، مجموعه ابیات آن کمابیش ۶ تا ۱۳ بیت باشد و از لحاظ محتوا به بیان حالات بزمی و عواطف غنایی بپردازد و در حوزه احساس درونی و خصوصی شاعر نسبت به معشوق و مطلوب، و خطاب به او، سروده شود.»

قصه‌خوانی

اسفار ابوتراب

ابوتراب خسروی بازمانده یک نسل مهم داستان‌نویسی در ایران است. او در حال حاضر در شیراز زندگی می‌کند و روزگارش را با نوشتن داستان و میانی داستان می‌گذراند. خسروی به خاطر کتاب «ملکان عذاب» برنده جایزه جلال آل احمد شده است. همه آثار ابوتراب خواندنی است. در ادبیات ما نام بعضی از داستان‌نویسان بزرگ در سایه نام دولت‌آبادی ماند که یکی از آنها ابوتراب خسروی است. کتابی که می‌خواهم از آن صحبت کنم «اسفار کاتبان» است که برای اولین بار در سال ۱۳۷۹ منتشر شد. داستان اسفار کاتبان درباره آشنایی پسر مسلمانی به اسم سعید با دختری یهودی به نام اقلیماست که قرار است تحقیق مشترکی در مورد تأثیر زندگی قدسیان در ساخت جوامع داشته باشند. آنها از دو جای متفاوت آغاز می‌کنند و به نقطه مشترکی می‌رسند. داستان با سه روایت مجزا جلو می‌رود: اولین روایت، روایت سعید و اقلیم است که زبان ساده‌ای دارد. بعد روایت شدرد که از متون قدیمی یهودی نوشته شده است و می‌خوانیم. روایت آخر قصه احمد بشیری از متون کهن فارسی تقریباً پیچیده است. اسفار کاتبان از نظر فرمی بسیار متفاوت با رمان‌هایی است که تا به حال به فارسی نوشته شده‌اند. استفاده از روایت‌های جداگانه‌ای که هر کدام موازی یکدیگر جلو می‌روند و زبان کهن از ویژگی‌های بارز این رمان است. نشر گمان کتاب را با قیمت بسیار مناسبی منتشر کرده است، از دست ندهید.

عطف

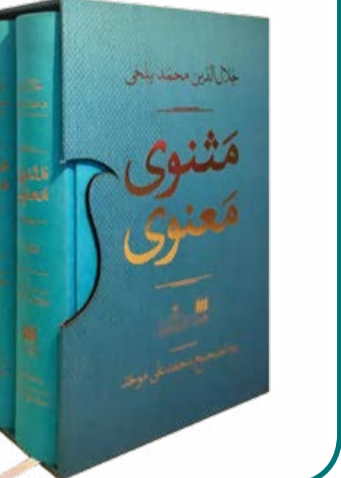
مثنوی موحد

مثنوی معنوی بارها در ایران چاپ شده است. تصحیح‌های گوناگونی نیز در این نسخه‌های مختلف دیده می‌شود که هر کدام نکات ضعف و قوتی دارند. یکی از بهترین تصحیح‌هایی که تاکنون از مثنوی عرضه شده، مثنوی معنوی به تصحیح استاد محمدعلی موحد است. به‌تازگی چاپ جدیدی از این کتاب توسط نشر هرمس منتشر شده است که بسیار چشم‌نواز و درعین حال خوشخوان است. یکی از معایب کتب مرجع اینچنینی این است که معمولاً به‌خاطر قطع و وزن و جنس کاغذ بسیار سخت‌خوان هستند و تنها اثری کلکسیونی محسوب می‌شوند نه کتابی که بتوان آن را به‌سادگی و با آرامش خواند. اما این نسخه که توسط هرمس از مثنوی معنوی چاپ شده این معایب را ندارد و از این حیث از تمام رقبای خود جلوتر است.

این تصحیح براساس ۱۱ نسخه صورت گرفته است که ۸ مورد آن، نسخه‌هایی هستند که طی ۳۰ سال پس از وفات مولانا یعنی تا آخر قرن هفتم هجری کتابت شده‌اند. موحد در این کار، خود را مقید به نسخه قرنی که مثنوی در آن سروده شده دانسته و پس از آن فراتر نرفته است، چرا که تمامی تحریفات و دست‌بردها به متن مثنوی نیز، پس از آن روی داده است. این اثر با مقدمه‌ای مسبوط همراه است و موحد در آن، به ملاحظات کلی در باب تصحیح مثنوی و شیوه کار خود در تصحیح جدید مثنوی اشاره می‌کند؛ ملاحظاتی چون عوامل مؤثر در تحریفات مثنوی مثنوی، به‌عنوان نمونه ادبیات مهاجرت، زبان ویژه مولانا و تأثیرپذیری آن از محیط پیرامون. تصحیح این اثر با به‌کارگیری نسخه‌هایی فراهم آمده است که با دقت تمام، نه به‌طور نمایشی و ویتترین آرای بلکه با وسواسی علمی و امانتداری - کلمه به کلمه و مو به مو - خوانده شده و موارد اختلاف ثبت شده است و دشوارترین مرحله کار، نقد و بررسی و گزینش از میان روایت‌های مختلف و تثبیت متن و انتقال دگرسانی‌ها به پای صفحه است.

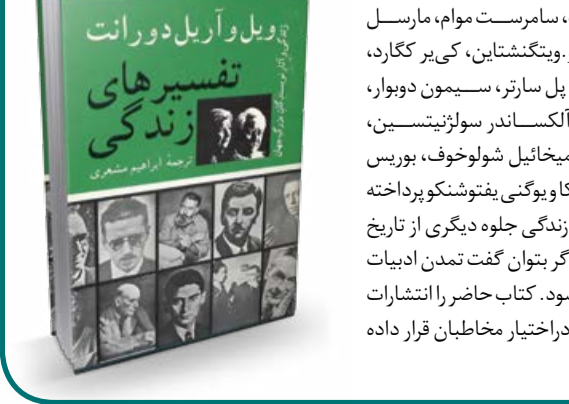
رونمایی از مثنوی معنوی توسط استاد دکتر محمدعلی موحد

از هر دری

نویسندگان زیر ذره‌بین

کتاب تفسیرهای زندگی یکی از مراجع مهم همه نویسندگان و علاقه‌مندان به ادبیات داستانی و رمان‌خوانی در جهان است. ویل و آرل دوران کتاب را به‌طور مشترک نوشته‌اند و ابراهیم شعری نیز آن را به فارسی برگردانده است. در این کتاب زندگی و جهان داستانی بزرگ‌ترین رمان‌نویسان تاریخ ادبیات و با بیانی شیرین نکات مهم زندگی آنان مورد بررسی قرار گرفته است. نکته مهم این است که اطلاعات غیرلازم که در کتاب‌های اینچنینی به وفور یافت می‌شود در این کتاب وجود ندارد و از گفتن مواردی چون سال تولد و مرگ و امثالهم خودداری شده است. در این اثر به زندگی و آثار ویلیام فاکر، ارنست همینگوی، جان استین بک، آنتون سینکلر، یوجین اونیل، رابینسون جفرز، آرزو پائوند، جیمز جویس، تی. اس. الیوت، سامرست موم، مارسل پروست، آندره ژید، ل. و. بوتگشتاین، کی‌یر ککارد، هو سسرل، هایدگر ژان پل سارتر، سیمون دوپوار، آلبر کامو، توماس مان، آکساندر سولژنیتسین، نیکوس کاوانتاکیس، میخائیل شولوخوف، بوریس پاسترناک، فرانز کافکا و یوگنی یفتوشنکو پرداخته شده است. تفسیرهای زندگی جلوه دیگری از تاریخ تمدن نویسندگان یا اگر بتوان گفت تمدن ادبیات معاصر محسوب می‌شود. کتاب حاضر را انتشارات «نیلوفر» منتشر کرده و در اختیار مخاطبان قرار داده است.

گلاب و گل

دیدار با آقای الهی

«دیدن» شامل چهار دفتر از شعرهای بیژن الهی است که جز چندتایی، همگی ظرف چهار سال (۴۷ و ۴۸ و ۴۹ و ۵۰) سروده شده است و دوره میانی از زندگی شعری او را در بر می‌گیرد. پس و پیش این سال‌ها شعرهایی دارد که دفترهای دیگری است. آماده‌سازی این کتاب به ۱۳۵۱ بازمی‌گردد. شاعر، این دفتر چهارگانه را جهت چاپ در نشر «پنجاه و یک»، کتاب می‌کند و نام «دیدن» بر آن می‌گذارد. نشر «پنجاه و یک» ولی از ادامه فعالیت در همین سال باز می‌ماند تا شش سال بعد. در دستکاری برای چاپش در ۱۳۵۷ الهی می‌نویسد: «حال، پس از تاخیری شش‌ساله از پذیر روزگار، این قطعات به‌خاطرهایی باخورده و غمگین می‌مانند که بیشتر آرزو شده‌اند برای شخص تارضا بختش. «با این همه، در نهایت، دل به چاپ می‌دهد. «دیدن» صفحه‌بندی و سپس ریزنگ و فیلم می‌شود، اما سرانجام نشر نمی‌یابد. این کتاب، بازایی و بازچینی نسخه‌های ۱۳۵۷ است. در یادداشتی به تاریخ تیرماه این سال پاری از شعرها به دوستان تقدیم شده است. از این قرار: «در زمزمه‌ی پشت» به محسن صبا، «آفرینگان» به فیروز ناجی، «اتاق‌ها» به شمیم بهار، «تشریفات» به غزالی‌عزیزاده، «شتاب» به علی مولانا، «حلاوت» به یاد فرانک هشتروتدی، «گنجشک» به علی‌رضا پودات، «مرغ سفید» به علی‌مرد فدا بی‌نیاز، «معلقه‌ای ماه روی دشت‌های دمشق» به محمود شجاعی، «دره - جتی» به عزیزه عضدی، «به سلمی» به سلمی الهی و «سرناد». «(شعری که عنوان اسپانیایی دارد در فصل پنجم «گاهان») به ماریا کنتینتا استرلااس.

